

Самборська Галина Іванівна, вчитель української мови та літератури
Заставнівського ЗЗСО I – III ступенів

Опис власного досвіду

Тема науково – методичної проблеми: «Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей учнів на уроках української мови та літератури».

Мета: формувати творчо активну, всебічно розвинену особистість засобами інтеграції особистісно орієнтованого навчання, проектних технологій на основі інтерактивного співробітництва, взаємодії вчителя й учня.

Актуальність і перспективність: Мета базової загальної середньої освіти – розвиток і соціалізація особистості учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Головним завданням для себе, як для вчителя, вважаю розвиток творчості дитини. Саме тому зупинилась на вирішенні науково – методичної проблеми «Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей учнів на уроках української мови та літератури».

Основна ідея досвіду: вироблення певної сукупності технологій навчання української словесності, що сприяють розвитку творчих нахилів, умінь і навичок, а в цілому – компетентної особистості.

Науково – теоретична база.

Досвід ґрунтується на роботах М. Несен, Л. І. Пироженко («Інтерактивні технології»), Т. В. Гришиної («Освітні технології»), О. І. Когут («Сучасні інноваційні технології»), О. І. Пометун («Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання») та ін.

Результативність досвіду: Підвищився інтерес до вивчення предмета, помітна тенденція зростання успішності, збільшилась кількість учнів, що

бажають взяти участь у різних мовно – літературних конкурсах. Учні навчилися аналізувати навчальну інформацію, формувати власну думку, правильно її висловлювати, доводити свою точку зору, аргументувати і дискутувати, набули навичок проектної діяльності, самостійної творчої роботи. У творчих конкурсах учні займають призові місця на різних рівнях. Тому важливу роль відіграє творчий розвиток особистості, в основі якого – використання різних засобів, підходів до дитини, орієнтованих на досягнення хорошого результату. Василь Сухомлинський зазначав, що «...без творчого життя особистість не може бути вихованою, без творчості немислимі духовні, інтелектуальні, емоційні та естетичні взаємовідносини».

І єдиним, на мою думку, найефективнішим засобом досягнення мети є інноваційні технології навчання, вони забезпечують позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяють розвитку творчої особистості.

Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу інноваційних технологій навчання. Багато з них варті уваги сучасного педагога, який прагне дати якісний рівень знань, зробити урок цікавим, досягти максимального взаєморозуміння і співпраці між вчителем та учнем.

Саме тому я зупинилась на вирішенні вищезазначеної науково – методичної проблеми.

У своїй роботі користуюся такими заповідями: «Кожна дитина талановита. Кожна дитина має право на вільний творчий пошук».

Добираю творчі методи, які сприяють ефективній роботі з обдарованими дітьми:

- повага до бажання учнів працювати самостійно,
- надання дитині свободи вибору галузі застосування своїх здібностей, методів досягнення мети,
- заохочення до роботи над проектами, запропонованими самими учнями,

- виключення будь – якого тиску на дітей,
- переконання учнів, що вчитель є їхнім односторонцем, а не ворогом.

Мета такого навчання – створення комфортних умов, при яких учень відчуває свою успішність та інтелектуальну досконалість.

Постійно поглиблюю свої знання, опрацьовую додаткову літературу, привчаю до цього і своїх учнів.

Прагну донести до них те, що підручник – не єдине джерело знань, тому варто вивчати різні погляди на проблему із посібників, словників та довідників.

Ідеал сучасного навчання – особистість із гнучким розумом, зі швидкою реакцією на все нове, з яскравими комунікативними здібностями. Тому вважаю, що такі форми роботи, як рольові ігри, словесне малювання, дослідницька діяльність, захист презентацій сприяють загальному розвитку учнів, здатних комунікативно виправдано користуватися засобами рідної української мови.

Враховуючи індивідуальні особливості учнів, використовую різні форми проведення уроків: дискусії, групову роботу, рольову гру, самооцінювання, самостійні дослідження. Пропоную різноманітні тестові завдання під час поточного й тематичного оцінювання. Таке тестування доцільне не тільки як контрольна форма перевірки знань, умінь і навичок школярів, а й як продуктивний навчальний прийом.

Для розвитку творчих здібностей учнів спонукаю мислити і працювати як індивідуально, так і в групах. А використовуючи виразне читання творів української літератури, розкриваю школярам художню силу слова, спонукаю замислюватися над його змістом, допомагаю усвідомити його могутність.

На уроках української мови, вивчаючи тему «Лексика» у 5 класі, пропоную такі творчі завдання:

З поданих слів скласти прислів'я:

а) сонце, йде, літо, зима, мороз;

б) лютий, зиму, விடுவாச, березень, ламає.

Написати твір – мініатюру, використовуючи синоніми та антоніми.

А на домашнє завдання пропоную скласти кросворд, даючи ключове слово або придумати сенкан до теми, яка вивчається.

Свою діяльність спрямовую на виявлення творчого потенціалу учнів, які прийшли з молодших класів, щоб і в подальшому розвивати їхню фантазію, мислення та уяву.

У роботі використовую різноманітні комп'ютерні технології: мультимедійні презентації, відеоматеріали, Інтернет – ресурси, електронні словники. Для кращих результатів користуюся не лише наочністю, рекомендованою МОН, але й власноруч виготовленими таблицями і схемами. Використовуючи комп'ютер, маю можливість організувати індивідуальну, парну і групову форми роботи.

Щоб забезпечити ефективність навчання, необхідно поєднувати репродуктивну та пошукову діяльність. Тому підбираю ігрові форми роботи одним учням і пропоную проблемні, дискусійні завдання іншим відповідно до вимог педагогіки, психології, дитячої та вікової фізіології.

Упроваджую різні форми, методи уроку, спрямовані на активне засвоєння нового матеріалу і поглиблення раніше вивченого, щоб дати учням глибокі знання. Здійснюю такі форми опитування: індивідуальну, групову, фронтальну, при яких над завданнями працюють окремі учні, група учнів або весь клас.

Робота в парах – це достатньо ефективний метод групової роботи. Він дозволяє учням вчитися обмінюватися думками, ідеями, аргументувати та відстоювати свою позицію.

Робота у малих групах, яку я також проводжу на уроках, стимулює працю в команді. Вироблені в групі ідеї допомагають учасникам бути корисними один одному. Крім того, дітям легше висловитися в невеликій групі.

У цьому методі дітям подобається те, що навіть слабкий у знаннях учень залучений до роботи як спікер чи посередник, і тому корисний своїй групі.

«Мозковий штурм» спонукає виявляти творчість за допомогою висловлення думок усіх учасників, допомагає знаходити кілька рішень тієї чи іншої проблеми. Найкраще такий метод проводити у 6 класі.

Дуже ефективні методи «Мікрофон» та «Незакінчене речення», які я часто використовую на своїх уроках, особливо під час узагальнення вивченого, бо дають можливість кожному щось сказати швидко, по черзі, відповідаючи на питання або висловлюючи свою думку. Цей метод використовую у всіх класах, а учням 5 – 6 класів особливо подобається бути «кореспондентом», який бере «інтерв'ю», самостійно чи за допомогою вчителя. Цей ігровий момент викликає додатковий інтерес у дітей.

На мою думку, види уроків, які я впроваджую у своїй роботі, допомагають відійти від стандарту, підштовхнути учня до власного, неповторного, індивідуального, особливого погляду на життя. Це уроки – відкриття, уроки – дослідження, ділові ігри, подорожі, практикуми, лінгвістичні проекти.

На таких заняттях створюється ситуація довіри та успіху, і за таких обставин дитина розкривається, може повірити у свої можливості, реалізуватися як творча особистість. Ретельно готуюсь до кожного уроку, продумую хід заняття, добираючи ефективні методи та прийоми.

Так, новий матеріал з української мови подаю дітям у вигляді блок – систем, таблиць, малюнків, пірамід і т.д. Починаючи вивчення теми, ми з учнями індивідуально, в групах чи фронтально обговорюємо, аналізуємо навчальний матеріал. Основне з теми фіксуємо в опорних конспектах, а потім засвоюємо, неодноразово повторюючи, добираючи приклади.

Залучаю до процесу навчання всіх учнів класу, урок будую на основі діалогу. Часто при поясненні нового матеріалу використовую такі прийоми, як: «Упіймай помилку» (пояснюючи навчальний матеріал, зумисне

припускаюся помилки), «Пресконференція» (пояснюючи матеріал, не повністю розкриваю тему, а пропоную школярам самотійно розкрити її до кінця за допомогою підручників та довідкової літератури). На всіх етапах уроку використовую інтерактивні методики, які поєдную з традиційними. На заняттях мають місце творчі диктанти, завдання, складання та розігрування діалогів на задану тему, створення віршів за опорними словами або початком – все це активізує, стимулює критичне мислення, учні вчаться вести діалог та дискутувати, тобто вислуховувати думку інших та переконливо доводити свою позицію. Діти розуміють, що можуть мислити не за шаблоном і висловлювати будь – які думки.

Цікавими ігровими формами проведення уроку є гра – конференція, гра – подорож. Це може бути умовна подорож до музею письменників, яких вивчаємо, до міста (села), де він жив чи живе. Коли проводжу такий урок, то намагаюся залучати до змагання всіх учнів класу. Ця ігрова форма полягає в змаганні на швидкість проходження маршруту, подоланні перешкод та досягнення мети (перешкодами є різні питання з теми чи розділу; продовжити рух за маршрутом можна тільки після правильної відповіді на запитання). Щоб досягти ще кращого успіху, у кінці подорожі нагороджую переможців. Усі учні за роботу отримують бали.

У 5 – 6 класах проводжу гру «Світлофор». Для цього готую 12 тверджень, частина з яких містить помилки. Після кожного речення учні піднімають зелені (погоджуюся), червоні (не погоджуюся), жовті (можу доповнити) жетони. Ті, хто підняв правильний жетон, ставить собі 1 бал. За 12 набраних балів – оцінка «12».

Під час закріплення нового матеріалу застосовую гру «Так – ні». Запитання читаю один раз, перепитувати не можна. Учні записують відповіді «так» чи «ні». Такий вид роботи оцінюю. Підсумок уроку проводжу обов'язково. І саме метод «Мікрофон» дає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, висловлюючи свою думку. Ігри завжди сприймаються із захопленням, їх використовую на початку уроку для створення творчої

атмосфери, зняття нервового напруження, у середині уроку (маленька перерва, перехід від одного етапу до іншого), у кінці уроку (підбиття підсумків уроку) для закріплення вивченого.

При вивченні теми «Морфологія» використовую гру «Словесний волейбол». На початку гри називаю ім'я учня та іменник. Учень, якого назвала, повторює іменник, додає до нього відповідне дієслово, ім'я ще одного учня та ще один іменник. Усі діти грають по черзі. Також учні люблять групову розповідь. Хтось розпочинає, наприклад: «Сьогодні ми йдемо на екскурсію у пожежну частину». Другий гравець продовжує: «Ми вже давно мріяли там побувати». Наступний додає свою фразу. Так складається цікава розповідь, що інтригує.

Виробляти у школярів поняття нормативного мовлення, виховувати наполегливість, зосередженість, старанність допомагає гра «Антисуржик». Роздаю учням віддруковані тексти, до яких внесено зміни. Завдання гравців полягає не тільки в «очищенні» тексту від суржикових елементів, вони мають пояснити, чому не можна так сказати й написати. Перемагає у грі той учень, хто швидше і правильніше виконає завдання.

Також практикую написання різних видів творчих робіт: твори – роздуми, твори – описи, твори – розповіді, складання текстів за поданим початком та ін.

У наш час спостерігається зростання зацікавленості мистецтвом. Якщо в деяких психічних процесах людині допомагають складні механізми, то творчість не може бути обмежена певною програмою дій. Василь Сухомлинський писав у книзі «Сто порад вчителю»: «Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці...».

Вважаю, що завдання вчителя – допомогти учневі знайти себе в житті, пробудити чи розвинути те творче зернятко, яке є в кожному, бо закладене там природою.

Отже, інноваційні технології покликані організовувати учнів та розвивати їхню творчість.

Видатний польський педагог, лікар і громадський діяч Януш Корчак писав: «Ви кажете: діти мене втомлюють. Ви праві. Ви пояснюєте: треба опускатися до їхніх понять. Опускатися, нахилятися, згинатися, стискатися. Помиляєтесь. Не від того ми втомлюємося, а від того, що треба підійматися до їхніх почуттів. Підніматися, ставати навшпиньки, тягнутися. Щоб не образити». Це дуже важко, це не завжди вдається, але стараюся. Я їх вчу, вони – мене. Разом дорослішаємо і, сподіваюсь, мудрішаємо, бо існує між нами міцний зв'язок, який зовемо ШКОЛА.